

ному та процесуальному праві, проте ефективних спроб змінити таке становище законодавцем здійснено не було.

Вбачається доцільним не поспішати з внесенням необмеженої кількості змін та доповнень нормативного тексту щодо визначення поняття та сутності спеціальної конфіскації на законодавчому рівні, а піти шляхом наукової розробки зазначеного інституту з подальшим використанням подібних напрацювань в нормотворчій діяльності. При цьому, слід звернути увагу на наявність дублювання положень матеріального та процесуального права, прибравши яке, існує можливість максимального дотримання прав людини і громадянина, а також принципів верховенства права та справедливості.

Література:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Орловська Н. А. До питання про предмет спеціальної конфіскації / Н. А. Орловська // Новітні кримінально-правові дослідження – 2016: зб. наук. пр. / відп. ред. О. В. Козаченко. – Миколаїв: Іліон, 2016. – С. 44–47.
3. Кондра О. Проблеми правової природи «спеціальної конфіскації» у кримінально-правових санкціях / О. Кондра [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://radnuk.info/statti/558-kruminolog/15366-2011-01-23-02-03-02.html>.
4. Задоя К. П. Окремі зауваження щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально- процесуального кодексів України щодо вдосконалення процедури здійснення конфіскації» / К. П. Задоя // Право і громадянське суспільство. – 2012. – № 1. – С. 30–34 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lclaw.knu.ua/2012-1.pdf>.

УДК 343.222:616-05

ЧОРНОРОТ *Наталія*

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Кримінальна відповідальність є найбільш суворим видом юридичної відповідальності медичних працівників за правопорушення, що вчиняються ними під час здійснення професійної діяльності [2]. Переважна більшість «медичних» злочинів сконцентровані у розділі II Кримінального кодексу (далі – КК) України «Злочини проти життя і здоров'я особи» [1].

Вивчаючи наскільки досконалим є інститут кримінальної відповідальності медичних працівників в Україні, доцільно звернутися до зарубіжного кримінального законодавства, що стосується злочинів у сфері медицини.

Провівши аналіз окремих Кримінальних кодексів різних країн можна зробити висновок, що КК таких країн як Азербайджан, Грузія перед-

бачають здебільшого схожі з КК України норми, які встановлюють відповідальність за злочини у сфері медицини. Разом із тим, вбачаються і певні відмінності в КК зазначених країн від КК України. Так, аналізуючи КК Грузії [8] бачимо, що передбачено відповідальність за генетичні маніпуляції (ст.136), тобто створення істоти, подібної до людини, і незаконну торгівлю кров'ю або компонентами крові (в КК України – лише вилучення крові). В КК Азербайджану [6] є статті, які відсутні в КК України. Так, ст.135 передбачає кримінальну відповідальність за задоволення прохання хворого у прискоренні смерті або за дії по припиненню штучних м'яг по підтриманню життя (евтаназія), ст.136 передбачає кримінальну відповідальність за незаконне штучне запліднення та імплантацію ембріона, медичну стерилізацію. Також, у статті 141 даного кодексу «Незаконне проведення абортів» є норма, яка відсутня у «нашому» законодавстві – проведення абортів лікарем поза медичним закладом та проведення абортів особою, що не має спеціальної вищої медичної освіти.

Кримінальне законодавство країн Прибалтики має певні схожі риси між собою, а також із КК України (передбачені майже аналогічні складі злочинів). Однак, виключенням є КК Естонії, в якому наявні кримінально-правові норми, відсутні в КК України та кодексах інших держав Прибалтики, а саме: передбачена відповідальність статтями 120-1, 120-2 за пов'язані дії з ембріонами. В даному кодексі чітко визначені злочинні дії, пов'язані з ембріонами (в тому числі запліднення яйцеклітини людини сперматозоїдом тварини або яйцеклітини тварини сперматозоїдом людини тощо). Цікавою, з огляду на караність злочинного діяння в українському законодавстві, що передбачене статтею 145 «Незаконне розголошення лікарської таємниці» є стаття 128-1 КК Естонії «Розголошення конфіденційної інформації, що стала відомою у зв'язку з професійною діяльністю», яка чітко передбачає перелік інформації, розголошення якої є злочином (а саме: інформація щодо походження, штучного запліднення, сім'ї чи здоров'я особи, що стала відома у зв'язку з професійною діяльністю) [13].

Кримінальне законодавство Голландії, Польщі, Франції, має небагато спільного з КК України у частині регламентації відповідальності за аналізовані злочини. Зокрема, у КК указаних держав (крім Данії), як і в КК України, існують норми, якими встановлено відповідальність за вчинення незаконних абортів. Але і вони мають свої особливості. Так, у КК Голландії 1881 року (Ст.296), передбачена відповідальність особи, яка проводить лікування, але знає або передбачає, що в результаті лікування вагітність буде перервана. Винятком є випадки, коли лікування проводиться лікарем в лікувальному закладі відповідно до Закону про припинення вагітності [7]. В Польщі, згідно ст.152 КК передбачена відповідальність особи як за припинення вагітності з порушенням Закону, так і

відмову особі за проведення абортів, якщо це передбачено законом. Також, в статті 157-а передбачено відповідальність за спричинення плоду втручання, що приводить до негативних наслідків (крім випадків, коли тілесні пошкодження вчинив лікар з метою лікарських дій для ліквідації небезпеки, що загрожувала життю матері) [10].

Поряд із цим, законодавство зазначених країн містить кримінально-правові норми, аналоги яких відсутні в КК України. Зокрема, у КК Франції встановлено відповідальність медичних працівників за незаконні генетичні дослідження над людиною (без відповідного дозволу, отриманого в порядку, передбаченому статтею L 145-15 Кодексу законів про охорону здоров'я), ідентифікація будь-якої людини в медичних цілях без отримання згоди даної людини, незаконне отримання та використання гамет, незаконне запліднення, незаконні дії з людським ембріоном [12].

Кримінальне законодавство азіатських країн стосовно регламентації відповідальності медичних працівників за вчинення професійних порушень, має також значні відмінності порівняно з КК України. І єдине, що є спільним, це норми, згідно з якими встановлено відповідальність за неналежне виконання професійних обов'язків медичним працівником та за проведення незаконних абортів. Крім того, аналізуючи Кримінальний кодекс Японії 1907 року, який набув чинності з 1 жовтня 1908 році і діє і в даний час, бачимо, що в Кодексі передбачено окрему главу (главу 29), яка включає в себе 5 статей «Злочини, що пов'язані з проведенням абортів» (при цьому стаття 214 даного кодексу визначає спеціального суб'єкта даного злочину – «лікар, акушерка, фармацевт або торгівець медикаментами») [11].

Багато уваги питанню караності незаконного переривання вагітності присвячено в Законі про кримінальне право Ізраїлю 1977 року [3]. В даному законодавчому акті присвячено цілу главу «бет» в розділі «йюд», яка включає 11 статей, в яких чітко передбачено випадки, коли проведення відповідних втручань не визнається злочином та умов проведення хірургічних маніпуляцій даного виду. Статтею 353 даної глави передбачена заборона на переривання вагітності, окрім випадків, коли переривання вагітності можливе лише при наявності дозволу комісії в складі трьох осіб та після отримання письмового погодження самої жінки після роз'яснення їй фізіологічних та психологічних наслідків. В даному Законі визначений спеціальний суб'єкт злочину і в статті 347 алеф «Статеві відносини між особою, що надає психологічну допомогу, і пацієнтом» (подібна стаття відсутня в кримінальному законодавстві України).

Однак, винятком є КК Китайської Народної Республіки (далі – КНР) 1979 року [9], в якому переривання вагітності не входить до переліку злочинів, що вчиняється медичним працівником. Велика роль в КК КНР відноситься до відповідальності за порушення Закону про профілактику і

лікування інфекційних захворювань, що потягнуло за собою розповсюдження інфекційних захворювань типу А (мається на увазі найбільш загрозливі інфекційні захворювання), що тягне за собою позбавлення волі на строк від трьох до семи років. До їх числа відносяться: невідповідність поставленої питної води державним санітарним нормам; відмова від дезинфекції у відповідності з санітарними нормами санітарно-епідеміологічних органів забруднення води, відмова від виконання інших заходів, передбачених санітарно-епідеміологічними органами у відповідності з діючим Законом тощо. Дуже поширеним явищем в сучасному Китаї є шахрайство, перш за все в сфері медицини. Тому передбачена стаття в КК даної країни за шахрайство в даній сфері (лікування особами, які не є лікарями). У зв'язку із загибеллю близько 100 чоловік внаслідок лікування шахраєм в 1999 року, покарання, що передбачене ст.336 КК за незаконне зайняття медичною практикою особою, що не отримала кваліфікацію лікаря, є значним – позбавлення волі на строк від десяти і більше років [5].

Проаналізувавши декілька кодексів зарубіжних країн, можна зробити висновок, що у більшості кодексів встановлено кримінальну відповідальність за незаконне переривання вагітності (можливо, це пояснюється тим, що така операція – одне з найбільш давно відомих людству оперативних втручань та найбільш розповсюджених).

Кримінальна караність даного злочину в кримінальних законах більшості країн світу, на нашу думку, бере свої витоки з релігії. Так, досить негативним є сучасне ставлення Церкви до абортів. Вчинення абортів є важким гріхом, якого допускається не лише вагітна мати, але й ті, що її до цього намовили чи у цьому підтримали; зокрема, батько дитини і *медичний персонал*, який вчинив штучне переривання вагітності. Відповідно до Кодексу канонів Східних Церков, тільки місцевому єпископу та тим, які мають його дозвіл, дається право у сповіді прощати гріх спричинення абортів, якщо він був здійснений, батьків дитини і тих осіб, які були прямо та близько залучені до операції втручання. Крім того, згідно канону 1450 параграфу 2 глави I «Злочини і кари взагалі» Титулу XXVII «Карні санкції церкви» Кодексу канонів Східних Церков, хто вчинив аборт, може бути покараний Церквою тою карою, яка є застереженою для важких злочинів, а саме: великою екскомунікою (тобто відлученням від Церкви) [4]. Отже, вчинення даного злочину тягне покарання як за кримінальним законодавством, що діє на території країни, так і за законом релігії. Тобто, якщо винна особа не несе відповідальності за «кримінальним законом» (дане діяння не визнається як злочинне), то вона обов'язково несе відповідальність перед Богом.

Отже, кримінальне законодавство зарубіжних країн має багато спільного з КК України у частині регламентації відповідальності за аналізо-

вані злочини. Так, у кримінальних законах зарубіжних держав (у більшості із досліджених), як і в КК України, існують норми, якими встановлено відповідальність за вчинення незаконних абортів. Поряд з цим, у законодавстві зазначених країн є кримінально-правові норми, аналоги яких відсутні в КК України, а отже зарубіжний досвід є корисним для нашого законодавця.

Література:

1. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. №2341-III (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
2. Лист Департаменту конституційного, адміністративного та соціального законодавства управління соціального, трудового та гуманітарного законодавства Міністерства юстиції України від 20.06.2011. Відповідальність медичних працівників// Медичне право. – 2011. – № 8 (II). – С. 92.
3. Закон про кримінальне право Ізраїлю. Автор перекладу суддя Марат Дорфман: вид. 2-ге переробл. і доп., 2010. – 262 с.
4. Кодексу канонів Східних Церков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.ugcc.org.ua/CCEC/CCEC-toc.html>.
5. Коментар до особливої частини кримінального кодексу КНР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://asiabusiness.ru/law/law1/criminalcode/remark/#1>.
6. Кримінальний кодекс Азербайджанської Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.crimpravo.ru/page/zar-uk>.
7. Кримінальний кодекс Голландії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.crimpravo.ru/page/zar-uk>.
8. Кримінальний кодекс Грузії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.crimpravo.ru/page/zar-uk>.
9. Кримінальний кодекс Китайської Народної Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.crimpravo.ru/page/zar-uk>.
10. Кримінальний кодекс Республіки Польща [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.crimpravo.ru/page/zar-uk>.
11. Кримінальний кодекс Японії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.crimpravo.ru/page/zar-uk>.
12. Кримінальний кодекс Франції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.crimpravo.ru/page/zar-uk>.
13. Пенитенциарный кодекс Эстонской Республики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.crimpravo.ru/page/zar-uk>.

УДК 343.23

***ШВЕЦЬ** Георгій*

МЕТА ЧИ ЦІЛІ ПОКАРАННЯ: ЯК ПРАВИЛЬНО?

Визначення поняття «мета покарання» в українському законодавстві надається в нормативно-правовому акті – Кримінальному кодексі України [2], далі – КК України, прийнятому на сьомій сесії Верховною Радою України 5 квітня 2001 року (набрав чинності з 1 вересня 2001 року), у якому встановлені підстави і принципи кримінальної відповіда-